

podobice in posamem ali združene padajo na zemljo? Premislite enkrat natančno razmero, po kateri je vsaka napravljena, in neskončno število snežink, ki padajo z zraka. Kako prijetno je viditi, kako se hribi, gojzdi in planjave na enkrat z bleščečo-belo obleko ogrinjajo! Kako lepa je zmešnjava, v kateri vse eno verh družega leži! Glejte — zakaj oko se ne naveliča, če to prijetnost tudi večkrat vidi — glejte, pravim, bleščeči kinč, s katerim je germovje obloženo! Glejte, kako se šibijo gojzdi pod belim bremenom! Vse je edina nezmerna bela puščava.

S kakošnim očesom bi vas gledal — vas, ki pri tolicih spremembah nobenega ali saj tistega veselja ne čutite, ki ga Stvarnik po svojem namenu v vas obuditi hoče? — In vi, ki v tem letnem času družega ne delate, kakor da tožite čez vravnavo narave, ste pač milovanja vredni! Če vas ne gane čisto veselje narave pozimi, se bojim, da bote brezčutno gledali tudi spomlad z vsimi njenimi lepotami. Vzdignite se prijatli moji, okusite in glejte, kako častí vredna je Stvarnikova modrost, kako nezmerna njegova dobrotljivost v vsih delih zime. Narava, naj se sedaj pusta zdí še tako, vendar je umotvor božji. Le naša slepota nam lepoto njegovih del zakriva. Iz vsacega dela narave se sveti modrost božja — veliko več pa nam je je še zakrite. Ne vidimo je na vsih njenih potih, temuč le tam, kjer se približa našim počutkom in občutljejem. In tudi tû smo kakor nespametne živali, ki sonce, sneg in druge naravne prikazni vidijo, na Njega pa ne mislijo, od kterege vse pride, kar se zgodi na nebu in na zemlji.

Kolika prijetnost bo vašo dušo prevzela, bratje moji, če se navadite, dela božja tudi pozimi pazljivo preišljevatí. Naj bo zrak okrog vas temen, naj bo viharo in vsa narava veselja prazna, vaš duh bo vendar pravo veselje vžival, ko bote v vsih rečéh iskali modrost, mogočnost in dobrotljivost svojega Stvarnika. Naj bo vaša pamet še tako kratka, najdlí bote vendar dovolj, kar bo veselilo vaše počutke, vaš um in vaše vmišljavo. Ne bo vam treba radosti iskati v hrupečih društvih, ali pri igrah, ali pri plesu, temuč v svojih samotnih sobah, ali vsred svojih otrok, prijatlov in domačih bote vsak dan našli novo in pravo veselje!

O Noriku in Noreji.

Spisal Davorin Terstenjak.

Posvečenje.

Prečastitemu visokoučenemu gospodu

Dr. Pavlu Jožefu Šafaříku,

vitezú reda Franciško-Jožefovega, členu c. k. akademije znanosti in več učenih društev v Austrii in v inih deželah, mojístru starinoznanstva slavenskega,
v znamenje nar globejega poštovanja.

Vam, blagorodni gospod! posvečujem sledeči spis o Noriku in Noreji, ker Vi me prijazno obujate k trudapolnemu delu. Visokoučeni Nemeč Jakob Grimm je že pred več leti izgovoril iskreno željo, da bi Vi, preslavni gospod! spisali kritično mitologijo slavensko, ker Vi ste edini sposobni mož za takošno delo. Vendar važniše dela so Vas prečile takošnega dela se lotiti, in zdaj, ker so po toliko trudapolnih slovstvenih delih in večí starosti Vaše telesne moči že gotovo precej oslabele, se težko nadjati smemo iz Vašega slovečega peresa takošnega dela. Ali Vi ipak sodelujete na takošnjem početju, ker Vas ostroumni duh blagovoljno presojuje gradivo, ktero mlajši slavenski spisovatelji nanašajo. Ako v teh člancih bodete našli kakošno dobro zerno in ga zalíli s Svojim blagim dopadajenjem, verujte mi, da bode obrodilo stoverstni sad. Bog Vas živi še mnogaja let!

Predgovor bravecem „Novíc“.

Ta spis sem namenil preje posebno natisniti dati, ali, ker sem častitim čitateljem „Novíc“ obljubil naznanjati še skoz letošnji tečaj iz svojega rokopisa nekoliko sestavkov, izpolnujem

s sledečim dano besedo. Vém, da za mnogo bravcev bodo tí članci preznanstveni, čeravno sem si prizadeval prav razumljivo pisati, vendar sem tudi prepričan, da drage naše „Novíce“ imajo dosti bravcev, kateri nimajo ne vinograda ne polja, ne gojzda ne travnikov, in kateri kmetijske sestavke prezirajo; tim mislim po volji vstreči, ako jim kaj znanstvenega berila ponujam. Sleđite me z ono dobro voljo, s ktero sem jaz pisal te sestavke!

Pervi članek.

§. 1. Meje Norika.

Norikum je segal proti zapadu do Recie in Vindelicie, od kterih ga je ločila reka Oenus (Inn), proti severu do Germanie, kjer je Dunaj mejo delal; v iztoku je mejašil s Panonio, od kterege ga je v severu cetinska gora (mons Cetius, Kahlengebirge) ločila, in v jugu z Italio gornjo in Panonio, kjer so ga kranske planine (alpes carnicae) in gora Okra (Hrušica ali Kras?) ločile; tako da je obsegal zdajno gornjo in dolnjo Austrio med Inom, Dunajem in dunajskim gojzdom (Wienerwald), večidel Štirskega in Koroškega, deloma kransko in bavarsko zemljo (insko okrožje), Turolsko (Bistro dolino, Pusterthal, in Pingavo) in Solnogradsko deželo ¹⁾.

Pozneje se je Norikum razdelil v pobrežni (ripense), zemljo ravnico kraj Dunaja od Ina do cetinske gore, v srednji (mediterraneum) ali tudi imenovan gorati (montanum), obsegaje gorato zemljo Štirskega, Koroškega, Solnogradskega in iztočnega Turola ²⁾.

§. 2. Gore.

Gore Norika so bile: Alpes noricae — noriške planine ³⁾, pogorje, ktero se od retskih planin ali od izvira Drave, v severu Mure Austrio in Štirsko ločé, do cetinske gore vleče. Dalje Alpes venetae — planine venetske ⁴⁾, in alpes carnicae — kranske ⁵⁾ planine, pogorje, ktero se v severu od Verone v podobni loceni kraj Benečanskega, Turolskega in Koroškega skoz Kransko do Istrie razteguje, kjer je že zlo znižano, in se julske planine — alpes julicae, velí ⁶⁾. Te gore ločijo gornjo Italio in Panonio od Norika.

(Dalje sledí).

Smešnice.

—R— Neka mlada grofinja je imela posebno veselje ljudém botra ali kuma biti. Ljudjé pa so jo tudi radi prosili za botrico, ker je obilo obdarovala vsacega. Z otrokom ni sicer šla v cerkev h kerstu, bila je zadovoljna, da se je zapisalo le ime njeno v kerstne bukve. Vendar pa je imela navado obiskovati otročnico in keršenika čez 4 ali 5 tednov po kerstu, in jima prinesiti še kakošno darilice.

V tistem kraji, kjer je živela grofinja, je živel tudi ubog čevljar z ženo in petero otrok; naj mlajši deček je bil 3 leta star.

Kaj se zgodí? Zima nastopi z vsim tistim strahom, ki ubogim ljudém glavo beli še dolgo dolgo pred začetkom in z britkostjo napaja serce. Naš čevljar stoji zraven svoje žalostne žene in s solznim očesom gleda na igro snežnih mačkov, ki naletavajo se na okna revne bajtice. Dnarjev ni, da bi si kupila derv za peč ali obutal in pa ljubi kruhek preskerbela za prazne želodce. Dolgo molčí in tuhta in tuhta, kako da bi si pomagal, kar se hipoma kakor vés preroben vesel oberne k ženi svoji, rekoč: „Dobro došlo, pomagano nam bo! Vés kaj, Katra, k grofinji grem, in jo bom prosil za botro“. — „Za božjo voljo! al si nor? Sej nimamo koga kerstiti,

¹⁾ Ptolomej II. 1. 18. VIII. 6., Plinij XXI. 7. 20., Zosim IV. 35. — ²⁾ Sext Ruf. Breviar. rom. imper. cap. VII. Notitiae imperii occid. p. 7. — ³⁾ Strabon. IV. — ⁴⁾ Ammian. Marcell. XXX. 15. — ⁵⁾ Plinij. III. 23. — ⁶⁾ Paul. Diacon. II. 13.

komu pa bo botra?“ „Vém, vém, ljuba moja! da nimava deteta za kerst, pa bi ga znala imeti, in grofinja so tako dobra gospa, da obdaruje stariše, da si ravno ne gré z detetom v cerkev. Sila kola lomi“.

Žena ga svari na vso moč, da to bi ne bilo pošteno, da je greh goljufati itd.; al vse ne pomaga nič, on gré h grofinji in jo prosi za botro, prejme botrinšino, in vesel, kakor da bi mu jo angelci godli, priteče domú.

Čez 4 tedne po tem zagledata nekega dné čevljar in ona milostljivo grofinjo na ravnost proti nju bajti hiteti.

Bog nebeški! Mertvaški strah ju napade; kaj je storiti? Al oče čevljar, zvita buča, jo mahoma zadene. Mati Katra se mora vleči neutegoma v posteljo, triletnega Jurčka pa stlači v zibelko ter ga pokrije. Oče čevljar se vsede na stol, ziblje kar more in popeva: „ajaj! ajaj! hoj! hoj! hoj! sinek moj!“, da po vsi bajtici doní. — In tako se serčno pričakuje grofinja.

Gospá pride, — stopi k postelji domišljene otročnice, in se prijazno pogovarja z njo, gré potem tudi k zibelki in se ne more prečuditi viditi otroka štirih tednov tako zalega in močnega. „Kako je pa imé temu fantiču?“ pobara očeta posmehovaje.

Pobič nadjavljiv, kak krajcarček dobiti, se mahoma vzdigne v zibeli in se zakremži, rekoč: „Jurče mi je ime“.

Vse drugo si zamorejo misliti dragi bravci samí. On in ona padeta na kolena pred gospó in ji razodeneta uzrok svoje goljufive. Grofinja oziraje se po revni bajtici, vidi zares revšino silno, ju pokrega enmalo in še — obdaruje.

Po „ill. kath. Volkssk.“

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz Štajerskega na novega leta dan. (Konec).

Visoka vlada je predlog dotičnima namestništvoma koroškemu in štajerskemu poslala, naj razodeneta svoje mnenje. Koroško je predlog s čednim in modrim uvodom spremilo in potrebnost vredjenja spoznalo. Kaj pa je gradško storilo, ne vémo; nadjamo se, da bo, opustivši vse netemeljite domišljije, le reklo, kar živa potreba, kar življenje keršansko terja. Naloga cerkve je sveta in njena sedanja delavnost ne obstoji več v tem narodom jemati bitnosti narodnega življenja, ampak narode požlahnovati po keršanskem nauku in keršanskem življenju. Ako pa hoče to doseči, je treba naravnih pripomočkov se posluževati, ne pa napčnih, kateri jo odvrčujajo od svetega cilja. Tudi naša visoka vlada ima zdaj drugi cilj pred očmi, kakor pa le narode družih jezikov učiti nemški. Skusila si je zadosti in prepričala se, da je koristniše svoje podložnike na národni podlagi izobraževati, kakor pa jih spreobračati v polutane, iz kterih društvo priraša cerkvi in državi škodljivo. Od rajnega cesarja Jožefa II. sém imamo po slavenskih zemljah dosti nemških ljudskih šol; do nar novejšega časa se je učilo ostro po tisti osnovi, vendar ni se dosegla potrebna stopnja ljudstvene omike. Ne učba jezikov, ampak učba in vadba svete vére in družih ljudstvu potrebnih nauk je povsod v ljudskih šolah podlaga narodovega izobraženja, dela dobre, zveste in pokorne podložnike, izrejuje državi verlo, omikano društvo. To spozna sedanja visoka vlada dobro in že se osnujejo šole sploh na drugi podlagi, kakor so bile osnovane do poslednjega časa. Duhovniki in školniki na slovenskem Štajerskem pa tudi pod nemškimi škofi v kljub mnogim neprijaznostim niso zanemarili svojega važnega poklica biti ljudstvu učenci v njegovem jeziku. S polnim zaupanjem na vsegamogočnega Boga, z iskreno pokoršino do svete cerkve, nepremakljivo zvestostjo do milostivega cesarja bodo oni zmiraj jezik slovenski ljubili, ga izobraževali in po njem narod slovenski, kterege učitelji so, da bode v svoji sfêri srečen za čas in večnost.

Ker se tedaj ima po gori omenjeni razdelitvi slovenske strani sekovske škofije že zdavnej zaželjena pravica zgoditi vsem straném, nas navdaja veselo upanje, da to, kar se je že večkrat začelo, pa nikdar dognalo, se bode doveršilo sedaj, ko je slavna vlada dodelila cerkvi, kar cerkvi gré, tedaj bode tudi ona dala, kar ljudstvo od nje želi iskreno.

Dioecesanus seccoviensis laicus.

Iz Štajerskega. — a — K dopisu Haložanov v 103. listu l. „Novic“ imam dostaviti, ker sem nekaj časa med njimi živel, sledeče:

Halože so trojne: gornje, srednje in spodnje. Koliko več se razprostirajo hribi od zapada proti izhodu, toliko se tudi vina boljšajo. Nar boljše vino je zato na Zavriču v doljnih Haložah. Kupci ga čislajo veliko, ker se nagloma postarí. Haložani se v več rečéh razločijo od svojih sosedov Dravskih poljancov; bolj jednaki so v svojih šegah bližnjim Horvatom Zagorcom. Preklinjajo posebno radi, v vsak govor, tudi prijazni, zapletajo svoj „Bog te ferdamaj“. — Kar jezik zadene, je njih narečje čistejše od drugih Slovincov, pa bolj še se ločijo v izrekovanji besed. Govorijo naglo, samo zadno besedo stavkov prav na dolgo zavijajo, kar se zlo smešno zdí takim, kateri niso privajeni tacega izgovarjanja. Vendar Haložan svoj jezik hvali in pravi: „Naš jezik tako gladko teče, kakor bi s hobličem rezal“.

Haložani so vsi mlinarji, ker v vsaki hiši imajo po svoji potrebi in premoženji enega, dva ali celo tri mlina (žermle), kjer že rano pred zarjo posli melejo. Oni melejo in spijo ob enem. Kjer ni poslov, opravlja gospodar ali gospodinja to zlo težavno delo, ker zavoljo pomanjkanja žita si prizadevajo porabiti vsako zernice. Kaj se spéči dá iz take moke, ni uganiti težko. Če kruha malo, pa toliko več pridelajo vina. Znano je, da so v Haložah skoro vsako leto gorice zlo rodne, ako jih le zima ne vzame; toča redko te lepe griče pomlati, zato je pravlica: „Da nima (toča) s čem brodovine (čez Dravo) platiti“. Zemlja v nogradih je skoro sam lapor in malo peska. Trave, ki le po malem rase, Haložan ne terpi v gorici, kakor je slaba navada v nekterih krajih Slovenskih goric, kjer so tudi senožeti. Kadar je dobra letina in prirase veliko vina, pravi Haložan: „Toto sem jaz pripuval (pridelal)“; kadar ga pa je malo in slabo, reče: „Kakor je Bog dal“.

Imajo tudi navado, da se v kletih za sode skrivajo, in eden družega sprašujejo, na primer: „Halča (Mihael) še me vidiš?“ „Vidim, še te vidim“, odgovorí prašan, „pa Bog daj, da bi te drugo leto še manj vidil“. S tem želi, da bi priraslo prihodnjic še več vina.

Ker so Haložani po svoji legi od drugih ločeni, tudi nar raji med sabo zakone sklepajo; odtod pride, da je veliko veliko rodovin, ki imajo jednake priimena. Nar obširnejša je rodovina „Petrovičev“. Hitro bi rekel, da se skoro vsaka druga hiša tako zove. Ptujic se mora pri njih dobro obnašati, sicer mu hitro zakrožijo: „Prek ž njim (čez Dravo)!“

Da so pri Haložanih nektere napake domá, ki drugod niso, stori obilnost vina, posebno, ako ga hitro prodati nemorejo; tudi je to vzrok, da se pri njih poglavita božja služba zarano opravlja. Zjutrej se jih pa veliko snide, ki potlej v svoje gorice grejo in tam včasí do terde teme praznijo kupico za kupico.

Sploh pa so Haložani dobrovoljno, naravno, in, slobodno bi rekel, še nepokvarjeno ljudstvo, v kterege serce bi se dalo z dobrim uspehom veliko dobrega vsaditi. Radi poslušajo lepe in koristne nauke; pa kakor se ondi, v hribih le malo v ti reči opraviti dá, tako tudi tu. Na okinčane cerkve porajtajo veliko, in v ta namen ob tergatvi veliko mošta darujejo; svoje duhovnike visoko či-